pretum authoritate sibi à Sanctissimo D.N. attributa censuit Sacerdotes, quibus diebus tenentur Missas celebrare ratione beneficii, seu Capellæ, aut salarii, si eleemosynas pro aliis etiam Missis celebrandis susceperint, non posse eâdem Missa utrique obligationi satisfacere. Habetur in Bullar. *tom.4 pag.317.*

92 Quarta, & ultima difficultas est, An Parochus possit eleemosynam accipere pro Missa celebranda in iis diebus, in quibus tenetur ex præcepto celebrare pro suis Parochianis.

Hæc quæstio non videtur omninò pertinere ad interpretationem Decretorum, *de celebr. Missar.* quia in §. *Deinde*, solùm statuitur, ut qui stipendia acceperunt pro Missis celebrandis, debeant tot Missas celebrare, quot ad rationem attributæ eleemosynæ præscriptæ fuerint, atque ita hoc Decretum loquitur de Sacerdotibus accipientibus eleemosynas manuales, non autem explicitè de obtinentibus beneficia Ecclesiastica.

93 Sed quæstionis solutio videtur magis pendere ab intelligentia decreti Concilii Trident. *in c.1. sess.25.* ubi diffinitur præceptoDivino mandatum esse omnibus curam animarum habentibus oves suas agnoscere. & pro his sacrificium offerre: nam si Parochus teneatur applicare ovibus suis Missæ sacrificium, certum erit eum non posse eleemosynam manualem accipere pro ejusdem sacrificii applicatione, ex his, quæ latissimè superiùs deducta sunt à *n.44.* Contextus Concilii tres habet intellectus: quidam enim exponunt verba illa, *pro his sacrificium offerre*, id est pro eorum commoditate ad hoc, ut ipsi possint Missam audire, & satisfacere Ecclesiæ præcepto, de quo in c. *in Dominicis, 9. qu. 2.* & in cap. 2. *de Paroch.* Sed hic sensus non videtur admodum congruere verbis Concilii: nam verbum *offerre*, & verba *pro his*, magis ipsam sacrificii applicationem, quàm populi commoditatem important, c. *Tempus, 13. q. 2.* Præterea præceptum de Missa audienda in Dominicis, & festis diebus est de jure Ecclesiastico, c. *Missas*, ibi, Speciali ordine præcipimus, *de consecr. dist. 1.* Quomodo ergo Parochus adstringitur Jure Divino ad sacrificium offerendum, ut populus audire possit Missam, si populus ad id non tenetur ex consti-

94 tutione Ecclesiæ? Pro intelligentia secundi intellectus præmittendum est sacrificio Missæ inesse triplicem valorem, seu fructum secundùm Scot. *quodl. 20. art. 2.* & 3. quem alii Theologi sequuntur, & cujus doctrinam dicunt esse singularem, & usu Ecclesiæ meritò receptam, Sot. *de just. & jur. lib. 3. q. 2. art. 2.* Corduba *lib. 1. q. 3. not ab. 4.* & Navarr. *in Manual. cap. 25. n. 92.* Primus fructus dicitur generalissimus, & hunc applicat Ecclesia per Sacerdotem summo Pontifici, & aliis, de quibus in Canone, & generaliter in qualibet Missæ celebratione. Secundus est specialissimus, quo fruitur ipsemet Sacerdos dum celebrat. Tertius appellatur medius, cujus dispensatio committitur Sacerdoti; & eum applicat illis, pro quibus offert sacrificium. Hi autem fructus ita invicem se habent, ut ex applicatione unius non impediatur applicatio alterius. Ideoque Sacerdos etsi teneatur generaliter celebrare pro Pontifice, pro Imperatore, pro Episcopo, &c. non tamen prohibetur idemmet sacrificium etiam pro his, qui eleemosynam conferunt, sicut è converso qui tenetur ad Missam ratione eleemosynæ, non tamen prohibetur, imò debet sacrificium offerre etiam pro Papa, atque aliis prædictis, sicut etiam tetigi suprà *n.77. & seq.* Itaque dum Concilium declarat Parochum teneri pro ovibus suis sacrificium offerre, dicunt quidam hoc esse intelligendũ quoad applicationem fructus generalissimi, ita ut teneatur pro illis celebrare eo modo, quo tenetur pro Pontifice, atque aliis generaliter. Id autem ut diximus non impedit quominus possit applicare sacrificium etiam particulariter offerenti eleemosynam. Sed neque hic intellectus videtur omnino congruere cum Decreto Concilii: nam dum Concilium declaravit teneri Parochum offerre sacrificium pro ovibus suis, indicavit in Parocho adesse aliquam specialem obligationem diversam ab illa, quam habent singuli Sacerdotes applicandi fructum omnibus Christi fidelibus. Videtur ergo verus, & consonus verbis, & intentioni Concilii tertius intellectus, quo Parochus obligatur ad offerendum sacrificium pro ovibus suis, id est ad specialem ipsius sacrificii, & fructus medii applicationem, quemadmodum videntur sentire Sot. *de just. & jur. q. 3.* Vasq. *in 3. par. disput. 235. art. 6. cap. 6.* & alii Recentiores.

Atq; hinc sequitur, ut quibus diebus Parochus tenetur ex præcepto celebrare, & sacrificium suis ovibus applicare, non possit eleemosynam accipere pro ejusdem sacrificii applicatione; quia nimirum hic fructus medius sacrificii jam reperitur alteri debitus ex his, quæ dicta sunt suprà *n. 91.* Ita in puncto censet Suarez *tom. 3. in 2. par. disp.*

95 *86. sect. 3. 5. Et juxta hanc conclusionem.* Nec est omittendum in Concilio quarto Provinciali Mediolanensi à S. Congregatione recognito, atque à Sede Apostolica approbato in tit. *de his, quæ pertinent ad sanctissimum Missæ sacrificium*, inter cætera prohiberi Curatis, ne diebus Dominicis, & aliis, quibus tenentur celebrare pro populo, aliud suscipiant Missarum celebrandarum onus.

96 Pro complemento materiæ libet subnectere declarationem S. Congregationis Concilii Tridentini Sanctissimi D.N. Alexandri Papæ VII. jussu editam super secundo Decreto ejusdem Congregationis *de celebrat. Missar.* cujus tenor talis est.

(Cùm Authores nonnulli scriptis suis etiam typis asseruerint Sacerdoti pro alio Missam recepta eleemosyna celebranti licitum esse, aliam eleemosynam quoque accipere ab altero, cui partem illam fructus, seu valoris ejusdem sacrificii ipsimet celebranti debitam (specialem nuncupatam) applicet: ac proinde hunc casum sub Decreto S. Congregationis Concilii prohibente duplex pro unica Missa stipendium, seu eleemosynam recipi, non esse comprehensum.

Propterea S. Congregatio Eminentissimorum, ac Reverendissimorum Dominorum S.R.E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, quæ authoritate sibi per Apostolicam Sedem specialiter attributa sedulò curat, ne à Sacerdotibus circa celebrationem sacrosanctæ Missæ sacrificii, undè in nos uberrima Divinæ liberalitatis munera derivantur, avaritiæ labes ulla, aut suspicio contrahatur, antedictam assertionem maturè examinavit, eademque prorsus reprobata sub die 25. Januarii 1659. censuit.

Nulli Sacerdoti licitum esse præfata ratione, sive prætextu aliarum eleemosynarum accipere præ-

præter illam, quam accepit abeo, pro quo Missam offerre tenetur: ac proinde casum hunc esse comprehensum in decretis, aliàs per eamdem S. Congregationem Concilii editis, quibus prohibetur, ne duplex stipendiũ pro unica recipiatur.

Quam S. Congregationis sententiam ad Sanctissimum D.N. Alexandrum Papam VII. relatam, Sanctitas Sua sub die 29. ejusdem mensis approbavit, & Decretum publicari, atque ad Episcopos, & Generales Regularium Ordinum transmitti jussit; ut ipsi doctrinam hujusmodi per suos Pœnitentiarios, & Confessarios, ac Lectores respectivè insinuari, doceri, atque in tractatibus moralibus per eosdem imprimendos evulgari pastorali vigilantia curent. Publicatum die 27. Octobris 1659.

97 Hinc non absimilis est alia doctrina hoc tempore à nonnullis Auctoribus subtiliter adinventa, videlicet cùm valor, seu fructus medius sacrificii, de quo sacrificans potest ad libitum disponere, dividatur in satisfactorium, & impetratorium: si quis det Sacerdoti stipendium pro Missa cum applicatione fructus satisfactorii, & alius det eidem Sacerdoti aliud stipendium pro Missa cum applicatione fructus impetratorii: potest Sacerdos unicâ Missâ satisfacere utrique obligationi applicando cuilibet fructum petitum. De hac doctrina egi cum Sanctissimo, qui visus est eam improbare, jussitque mihi, ut dubium discutiendum mitterem ad S. Congregationem Concilij, à quo post paucos dies edita fuit declaratio sequentibus verbis concepta.

A Reverendissimo D. Fagnano pro sua egregia pietate, ac Divini cultus zelo dubium infrascripto verborum tenore conceptum ad hanc Sac. Congregationem jubente Sanctissimo D. N. transmissum fuit,

An Sacerdos, qui unum stipendium accepit pro celebratione Missæ, v.g. pro defuncto, & sic cum obligatione applicandi fructum satisfactorium, & aliud stipendium pro celebratione Missæ, v.g. pro infirmo, & sic cum obligatione applicandi fructum impetratorium, possit unica Missa utrique obligationi satisfacere, applicando defuncto satisfactorium, & infirmo impetratorium: Anve hoc casu locum habeat Decretum secundùm S. Congregationis Concilii *de celebr. Missar.*

Die 13. Decembris 1659. S. Congregatio Eminentissimorum, ac Reverendissimorum Dominorum S.R.E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum respondit quoad primam partem non posse satisfacere. Quo verò ad secundam habere locum.

De Parochiis, & alienis Parochianis.

Cap. Si Episcopus.

SVMMARIVM.

1 *Episcopatus dividitur modo hic expresso inter Episcopum substitutum Episcopo hæretico, & ipsum hæreticum reversum, & ex dispensatione receptum.*

2 *Episcopi duo ex magna causa possunt constituì in uno Episcopatu.*

3 *Episcopus hæreticus ad fidem conversus recuperat primum locum dispensativè.*

4 *Restitutio ad bona publicata non trahitur ad ea, quæ medio tempore in alium legitimè translata fuerunt.*

5 *Divisionem bonorum frater major facit, & minor eligit, secundùm opinionem Canonistarum, & n. 13.*

Et major intelligitur non respectu ætatis, sed respectu administrationis, n. 7.

6 *Frater minor non provocat ad divisionem, sed provocatur à fratre majore.*

8 *Fratres si debeant aliquam hæreditatem dividere, non major natu debet divisionem facere, sed ille qui diutius res paternas administravit.*

9 *Divisio inter socios studii fieri debet ab eo, qui diutius in studio fuit.*

10 *Frater major secundùm Legistas non tenetur facere portiones, nec minor eligere, sed divisio facienda est judicis officio vel sortes mittenda, & n. seq.*

11 *Frater potest fratrem ad divisionem vocare judicio familiæ erciscundæ, vel communi dividundo.*

12 *Iudex quomodo se gerere debeat in divisione faciendâ inter fratres.*

13 *Consuetudo, ut frater major dividat, & minor eligat, teste Augustino, traxit originem à divisione Abrahæ, & Loth, & n. seqq.*

14 *Dictum Sancti fulcitum auctoritate veteris, vel novi Testamenti prævalet dictis aliorum omnium.*

1 SI EPISCOPUS. Ponit qualiter dividatur Episcopatus inter Episcopum substitutum Episcopo hæretico, & ipsum hæreticum reversum, & ex dispensatione receptum. Jo. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Abb. & Jo. de Anania. Habet quinque dicta ad idem tendentia, quæ patent ex littera.

2 Nota primò ex textu casum singularem, in quo duo Episcopi possunt esse unius Episcopatus, videlicet, quando alter cum parte populi labitur in hæresim, & alter canonicè eligitur, seu præficitur: nam primus cum plebe ad Ecclesiæ unitatem reversus, & ex dispensatione receptus constituitur Episcopus in eodem Episcopatu unà cum Episcopo substituto, ut hic notat Bernardus post casum, & est simile in cap. *Non autem, 7. q. 1.* Ubi Augustinus accessit Valerio incolumi, ita ut uterque in solidum esset Episcopus, & munia Episcopalia exerceret, ut ibi in text. & in gloss. *in ver. Vt non succederet.* Hoc tamen secundùm Abb. hic *n. 3* fieri non debet sine magna causa, ne in eadem diœcesi videantur duo capita quasi monstrum, ut cap *Inter cætera*, & cap. *Quoniam, suprà de offic. Ordinar.* nam expressè hoc prohibetur in d.c. *Quoniam*, & ita hic factum fuit, tum pro multitudine sequentium Episcopum ad Catholicam fidem reversum; tum pro utilitate, ut notat glossa in figuratione casus. Cæterum, ut formaliter inquit Jo. Andr. *n. 5.* non credo, quod tuis diebus pactices hunc casum. Si enim hodie Episcopus ad fidem reversus sic restitueretur, Ecclesia aliter provideret substituto, dando alium Episcopatum, vel designando certos reditus. & Jo. Andr. totidem verbis referunt, Butr. *hic n. 7. in fin.* & Cardin. *n. 3. circa medium, vers. In quo dicit Ioan. Andr.*

3 Secundò nota ibi, *Dividant eos.* Episcopum lapsum in hæresim, ac postea ad Catholicam unitatem reversum recuperare primum locum. Pro-

pterea enim iste Episcopus recuperavit dimidiâ partem Episcopatus dumtaxat, quia fuerat ei subtractus alius Episcopus. Ergo non dato substituto, totum recuperasset, ut *hic* per Butr. *n.* 2. Sed tu dicas ex hac littera potius colligi oppositum: nam quod hic dicitur, fuit dispensatio, & proviso, ut idem ait Butr. fatetur, & fuit intellectus Tancredi, Bernardi, Innocentii *hic in princ.* & glossæ Joannis in c. *Ipsa pietas in figuratione casus*, 23. *q.* 4. Vel certe secundùm alium intellectum Abbatis Antiqui, & Holst. qui placet Jo. Andr. *n.* 5. hoc cap. Non ponit jus commune in eo, quod Episcopus reversus de hæresi recipiatur ad Episcopatum, sed in eo, quod dispensativè recipiatur. Itaque utcumque res se habeat, semper Episcopus conversus indiget gratiâ, & dispensatione, licèt hæc dispensatio secundùm posteriorem intellectum habeat fomentum à jure communi.

4 Tertiò nota ex hac Decretali argumentum optimum secundum Abbatem Siculum *in* 1. *notab.* Quòd si quis, cujus bona fuerunt ob delictum publicata, restituitur, non recuperat bona legitimè in alium translata; sicut ipse Episcopus conversus non recuperavit primum locum, quia medio tempore fuerat ei substitutus alius Episcopus, & restitutio non potest retrotrahi cum præjudicio illius, cui bona fuerunt collata. Ad quod vide bonum text. in cap. *Quamvis, de rescript. lib.* 6. & quod dixi in c. *Mandato, n.* 56. 57. *de Simon.*

5 Ultimò nota ibi, *& minor eligat.* In divisione facienda meliorem esse conditionem minoris, quia major facit portiones, & minor eligit, ut in text. & notat Bernard. post casum. Quod memoriæ commenda, pro divisionibus quæ indies fiunt inter fratres majores, & minores, secundùm Anton. de Butr. *hic n.* 6. & Anchar. *n.* 2. ibi, Nota quod

6 antiquior dividit, junior eligit. Et est simile in fratre minore, qui non provocat ad divisionem, sed provocatur à fratre majore, ut l. *Inter omnes*, & ibi Bald. & Salycet. *C. de prædiis minor.* & l. *Iubemus, C.*

7 *de sacros. Eccles.* Sed tu adverte, quia istud non probatur hic: nam verba illa: *ita ut ille dividat, qui amplius temporis in Episcopatu habet, & minor eligat*: intelliguntur à Doctoribus de majore non respectu ætatis, sed respectu majoris temporis, quo fuit in Episcopatu; quia præsumitur melius scire facultates Ecclesiarum; semper enim in dubiis recurrendum est ad illos, qui melius veritatem noverunt, cap. *Videtur*, §. 1. *& 2. infrà qui matr. accusar. poss.* secundùm Holst. *hic n.* 2. *in ver. Amplius temporis.* Jo. Andr. *n.* 2. Cardin. *eod. n.* Anchar. *in* 4. *not.*

8 & Abb. *n.* 4. qui ex hoc sumunt optimum argum. ut si fratres debeant aliquam hæreditatem dividere, non major natu debeat divisionem facere, sed ille, qui diutius res paternas administravit: & inter socios studii is, qui diutius fuit in studio. Et

9 hanc opinionem tenent communiter Canonistæ, ut testatur Jas. alios citans in l. 1. *n.* 39. *vers. Et istam opinionem*, & infrà *vers. Et tenendo, si certum petatur.* Sed Legistæ magis communiter tenent con-

10 trarium, ut dicit. Jas. *d. n.* 39. id est fratrem majorem non teneri portiones facere, nec minorem eligere, sed vel divisionem faciendam esse judicis officio, vel sortes mittendas. Et ita in specie determinant Butr. & Angel. in l. 1. *C. de bis, qui se def. lib.* 10. Bart. & Bald. in l. 2. *C. Quando, & à quibus quarta pars debeatur lib.* 10. & idem Bald. in l. *Si major, n.* 1. *C. Commun. divid.* dicens inter fratres sexu, vel ætate dispares de jure non debere esse differentiam prælationis dividendi, vel optandi, sed in omnibus debere æqualitatem servari, ut ibi in tex. & sic debet optio brevium, vel sortis felicitate contingere non prærogativa personæ, ut l. 2. *C. Quando, & à quibus quarta pars debeatur lib.* 10. Angelus in l. *Sanctimus*, §. 1. *circa medium, vers. Alias autem, C. de donation.* ubi ait, Cùm ad divisionem venitur, non deferri optionem minori ætate, aut majori, sed oportere hoc committi judicio fortunæ, aut per licitationem rem dividi, ut l. *Si super, C. Comm. de legatis.* Jo. de Imol. in l. *Suus quoque, in princ. ff. de hæred. instituen.* plenè Tiraquell. *in tract. de Primogenit. q.* 60. Covarr. *pract. quæst. c.* 40. *n.* 3. & dicit Jo. de Anan. in c. *Qualiter, & quando, il secondo, n.* 4. *ante med. vers. & vidi hanc altercationem, infra de accusat.* aliàs dum hic casus evenisset de facto in civitate Bononiæ, omnes Doctores Bononienses, eo excepto, consuluisse pro ista opinio-

11 ne: alios refert Jas. *loco citato*, & ex Canonistis hanc partem sequitur Abb. *hic n.* 4. nam ut ipse putat, frater non tenetur hanc divisionem facere si nolit; nam potest fratres ad divisionem vocare per judicium familiæ erciscundæ, vel communi dividendo, & judex ex officio suo tenetur divi-

12 dere secundùm quod sibi videtur æquum considerata rerum qualitate, ut habetur *institut. de offic. judic. quasi per totum*, & in l. *Ad officium, C. Commun. divid.* vel fortè secundùm eum judex posset hoc onus dividendi injungere ei, qui habet majorem notitiam rerum, sicut fecit hic Concilium.

13 Sed pro opinione Canonistarum urget auctoritas Augustini relati à Baldo in d. l. *Si major, n.* 1. qui *lib.* 16. *de Civitate Dei, cap.* 20. primò commemorat divisionem Abrahæ & Loth, cujus in hunc modum fit mentio Genes. *c.* 13. *n.* 8. ac deinde sic ait: (Hinc fortasse effecta est inter homines pacifica consuetudo, ut quando terrenorum aliquid partiendum est, major dividat, minor eligat.) Hæc Augustinus. Unde cùm hanc dividendi consuetudinem originaliter deduxerit ex divisione Abrahæ, Loth, & sic ejus dictum suleiatur auctoritate veteris testamenti, prævalet dictis aliorum

14 omnium, ut est glos. reputata singularis, in c. *De libellis, in ver. Illorum*, 20. *dist.* quam ad hoc pondet. Jas. in d. l. 1. *n.* 39. *vers. In contrarium* dicens durum esse ad illam respondere, & ante eum Jo. de Anan. in d. cap. *Qualiter, & quando, n.* 4. ubi etiam advertit Legistas non rectè respondere ad hanc Decretalem, dum dicunt eam loqui dispensativè, vel in casu speciali favore fidei. Quia ratio

15 hujus textus æquè militat in aliis divisionibus, sicut in ista, quæ fit inter Coepiscopos. Subdit tamen per Italiam extare statuta disponentia super hujusmodi divisione facienda, vel saltem esse quasi generalem consuetudinem. In casu statuti consuluit Ludovicus Rom. *d. cons.* 471.

De Parochiis, & alienis Parochianis.

Cap. Nullus.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus parochianum alterius nec ordinare, nec judicare potest.*

Ar-

2 *Argumentum à potestate ordinis ad potestatem jurisdictionis, & è converso validum est.*
Declaratur, n. 3. *usque ad n.* 17.
3 *Potestas jurisdictionis est præscriptibilis; potestas ordinis secus.*
4 *Prælati inferiores habent potestatem jurisdictionis, sed non ordinis.*
5 *Episcopus ante consecrationem non potest exercere ea, quæ sunt ordinis, sed tantùm ea, quæ sunt jurisdictionis.*
6 *Episcopus proximior potest personas nullius diœcesis ordinare, sed non judicare.*
7 *Episcopus ordinans etiam ad primam tonsuram alterius diœcesanum sine Ordinarii licentia est suspensus per annum à collatione Ordinum, & n. seq.*
8 *Ordinatus ab alieno sine licentia proprii est suspensus ipso jure ab executione Ordinum quamdiu proprio Ordinario videbitur.*
9 *Episcopus proprius quoad Ordines conferendos dicitur ratione originis, beneficii, vel domicilii.*
10 *Episcopus an, & quomodo possit loca nullius diœcesis visitare, & illorum subditos ordines conferre, ac dimissorias concedere, & n. seqq usq, in fin.*
11 *Episcopus, qui potest Ecclesias nullius diœcesis visitare, potest etiam illorum subditos ordinare, eusq, dimissorias concedere.*
12 *Nullius diœcesis loca origine, privilegio, præscriptione.*
13 *Vrbes, & loca, quibus primates præsidere debent, antè adventum Christi statuta fuerunt.*
14 *Episcoporum, & maiorum Prælatorum institutio.*
15 *Diœcesum divisio.*
16 *Nullius diœcesis locorum origo.*
17 *Farfense, ac Sublacense monasteria sunt in provincia Romana.*
18 *Nullius diœcesis loca, privilegio.*
19 *Casinensis Ecclesiæ status.*
20 *Territorii dismembratio cum omnimoda jurisdictione in Clerum, & populum excluso Episcopo facit locum nullius diœcesis.*
Castri Durantis Abbatia nullius diœcesis, ibidem, & n. seq.
21 *Nullius diœcesis loca aut sunt intra fines alicujus diœcesis, aut extra.*
Abbatia S. Ioannis in Venere est intra fines Theatinæ diœcesis, ibid.
22 *Nullius diœcesis status, præscriptione.*
23 *Episcopus vicinior habet jus visitandi loca nullius diœcesis si sint extra fines. Si verò intra, habet ius visitandi Episcopus, intra cujus diœcesis fines existunt, & n.* 26.
24 *Bona præsumuntur dismembrata à territorio, cui adjacent.*
25 *Proximitas à Cathedrali, non à diœcesi sumenda est.*
27 *Episcopus manutenetur in quasi possessione jurisdictionis in locis, quæ probaverit esse intra fines suæ diœcesis, donec ab inferiori Prælato probetur status nullius diœcesis per rem judicatam, vel exercitium utriusq, jurisdictionis, n.* 33.
28 *Et quando hoc procedat.*
29 *Episcopus admittendus est ad plenariam visitationem locorum nullius diœcesis. Et quid in eius Vicario, ibidem.*
30 *Ecclesia eadem à pluribus visitari potest, & n. seq.*
32 *Episcopi visitantes loca nullius diœcesis debent declarare sed facere ut delegatos Sedis Apostolicæ.*
33 *Regulares Ecclesiæ nullius diœcesis non possunt ab Episcopo visitari, & n.* 37.
34 *Idem in Ecclesiis regularibus exemptis.*
35 *Regulares Ecclesiæ commendatæ subsunt visitationi Episcopi si tantùm sint exemptæ.*
36 *Secus si nullius diœcesis.*
38 *Ecclesiæ regulares nullius diœcesis etiam curatæ non possunt ab Episcopo visitari.*
39 *Abbatia Castri-Durantis, quæ regularis erat, non poterat visitari ab Archiepiscopo Vrbinatensi.*
40 *Episcopus non potest visitare loca nullius diœcesis in tribus casibus.*
41 *Ecclesia S. Hippolyti de Faventia est sedes ordinaria Generalis Camaldulensis.*
42 *Castrum Cetrarii, in quo Abbas Casinensis exercet utramque jurisdictionem, non potest ab Episcopo visitari.*
43 *Pij V. Decretum circa visitationem Ecclesiarum curatarum in locis, ubi regulares exercent utramque jurisdictionem.*
45 *Decreta generalia ante publicationem non ligant.*
46 *Sufficit tamen publicatio facta Romæ.*
47 *Declarationes S. Congregationis Concilij non publicantur, & cur.*
48 *Decretum Pij V. non extenditur ad loca nullius diœcesis.*
49 *Episcopus in visitatione locorum nullius diœcesis causas ordinarias cognoscendo nulliter procedit. Secus in visitatione diœcesis. Sed tunc datur appellatio ad utrumque effectum.*
50 *Iudex delegatus nulliter procedit extra fines delegationis.*
51 *Prælatus inferior nullius diœcesis potest convocare quem maluerit Catholicum Antistitem pro Sacramento Chrismatis.*
52 *Episcopus non potest ordinare Clericos nullius diœcesis nisi in sua diœcesi.*
53 *Episcopus in diœcesi sua ordinare potest etiam subditos illorum locorum, in quibus Capita Ordinum sedem principalem habent, vel alij inferiores utramque jurisdictionem exercent.*

1 NULLUS. Episcopus Parochianum alterius nec ordinare, nec judicare potest. Hoc dicit. Breve est, & non dividitur.

2 Nota primò secundùm Anton. de Butr. *n.* 2. ex potestate jurisdictionis licitum esse arguere ad potestatem Ordinis, & è converso. Quod in hunc sensum est accipiendum, ut ad eum spectet facultas exercendi potestatem jurisdictionis, ad quem spectat facultas exercendi potestatem Ordinis. Et hoc intendit hæc littera in ratione illa: nam qui eum ordinare non potuit, nec judicare potest, ex c. 2. *q.* 2. *in fin.* ibi; Nam qui ordinare non poterit qualiter judicabit? Nullatenus proculdubio judicabit, aut judicare poterit. Aliàs autem non procedit generaliter argumentum à potestate Ordinis ad potestatem jurisdictionis, vel econtrà,

3 quia in multis differunt. Unde potestas jurisdictionis est præscriptibilis, cap. *Cùm contingat, de foro compet. c. Auditis, de præscript.* Potestas verò Ordinis impræscriptibilis est, cap. *Quanto*, ubi Innoc. & omnes notant *de consuet.* Potestas jurisdictionis est ex injunctione hominis, & ideo auferri potest per Ecclesiam. Potestas Ordinis per consecrationem confertur, & ideo est indelebilis. S. Thom. *in* 2. 2. *q.* 39. *art.* 3. Potestas jurisdictionis potest restringi, & limitari ad certas personas tantùm, potestas Ordinis secus, ut latissimè probavi in cap. 1. *sup. de supplen. neglig. Prælat.* ubi habes

bes plures differentias inter has potestates. Deinde hoc argumentum procedit tantùm in Episcopo, non autem in inferioribus Prælatis, qui habent potestatem judicandi, sed non ordinandi, cap. *Perlectu, 25. dist.* Concilium Tridentinum *de Sacram. Ordinis, sess. 23. cap. 4. & Can. 7.* secundùm gloss. 2. *hic* Innoc. Anchar. *n.* 2. & Abbat. *n.* 4. *in* 2. *gloss.* Tu dic plenius argum. procedere suppositа habilitate tam respectu Superioris ordinantis, quàm respectu subditorum ordinandorum. Nam quoad ordinantem non omnis Episcopus, qui potest judicare, potest ordinare, ut patet in Episcopo non consecrato, qui exercere potest ea, quæ sunt jurisdictionis, non autem ea, quæ sunt ordinis, c. *Transmissam*, & cap. *Quæsivit, de elect.* Sicut vice versa non omnis Episcopus, qui potest ordinare, potest judicare, ut patet in Episcopo proximiore, qui ex Concilio Tridentino potest ordinare Clericos nullius diœcesis; & tamen non potest in eos jurisdictionem exercere, excepta visitatione jure delegato. ut patebit in sequenti quæstione: idque videtur sensisse Host. *hic n.* 1. dum dixit hanc regulam habere locum, dummodo ex parte ordinantis non sit impedimentum: aliàs multi sunt, qui non possunt ordinare, & tamen possunt judicare, ut patet in cap. *Cùm ab Ecclesiarum, de offic. Ordinar. in tit. de offic. Archidiac. & Archipresb.* & in d. cap. *Transmissam, de elect.* & notat gloss. *fin.* in cap. *Nullus, 9. qu.* 2. Respectu itidem subditorum non procedit argumentum nisi suppositа habilitate, & dummodo aliud Canonicum non obstet, arg. cap. *unici*, & ibi gloss. *penult de ætate, & qualit. lib. 6.* Multi enim sunt, quos Episcopus judicare potest, & tamen ordinare non potest, ut mulieres, minores, illiteratos, criminosos, irregulares, & alios hujusmodi; quorum aliqui, si de facto ordinentur, nec characterem quidem recipiunt, ut mulier, præcisè coactus, & non baptizatus, de quibus S. Thomas *in 4. dist. 24.* & *dist. 25. q. 1. & 2. art. 2.* Sylvest. *in ver. Ordo, 4. nu. 1.* & *in verb. Baptismus, 6. num. 3.* Alii verò recipiunt ordinem, sed non ordinis executionem, cap. 1. 71. *dist.* cap. *Sicut, 68. dist.* cum multis simil. Demum procedit propositum argumentum in Ordinariis, non autem in delegatis, qui possunt judicare, & tamen ordinare non possunt, argum. cap. *Super eo, de offic. deleg.* & declarant *hic* Host. & Joan. Andr. *in verb. judicare*, Butr *n.* 4. & Joan. de Anan. *n.* 2.

7 Secundò nota Episcopum non posse Parochianum, id est Diœcesanum alterius ordinare, intellige sine licentia sui Prælati. Ad hoc enim jure optimo diœceses fuerunt distinctæ, & unicuique gregi proprii attributi Pastores, qui suarum quisque ovium curam habeant, ut Ecclesiasticus Ordo non confundatur, cap. *Pervenit, 11. quæst. 1.* Concilium Tridentinum *cap. 9. sess. 14.* concordat *cap. 1. & per totam, 9. q. 2.* & idem Concilium in *cap. 8. sess. 23.* ubi statuitur, ut unusquisque à
8 proprio Episcopo ordinetur. (Quòd si quis ab alio promoveri petat, nullatenus id ei permittitur, nisi ejus probitas, & mores Ordinarii sui testimonio commendentur. Si secus fiat ordinans à collatione Ordinum per annum, & ordinatus à susceptorum Ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur, sit suspensus.) Hæc ibi; & quoad pœnam ordinantis concordat *cap. 2. de tempor. ordinat. lib. 6.* etiam quoad primam consultam, ut in cap. *fin. eod. tit. & lib.* & quoad pœnam ordinati Concil. Sardinense *c. 18. & 19.* ut in c. 1. juncta gloss. *fin. 71. dist.* & c. *Salonitanæ, 63. dist.* In quam quidem pœnam sic ordinatum ipso jure in-
9 cidere declaravit S. Congregatio Concilii. Proprius autem Episcopus dicitur ratione originis, beneficii, vel domicilii, cap. *Cùm nullus, de tempor. ordinat. lib 6.* Quis autem dicatur proprius Episcopus eorum, qui nullius diœcesis esse dicuntur in his, quæ sunt ordinis Episcopalis. & de hujusmodi locorum visitatione, dicam latissimè *in qu. sequenti.*

10 QUÆRO igitur an, & quando Episcopus possit loca nullius diœcesis visitare, & illorum personis Ordines conferre, ac dimissorias ad Ordines suscipiendos concedere.

11 Cùm jam pridem à S. Congregatione Concilii declaratum fuerit Episcopum, qui potest Ecclesias nullius diœcesis visitare, posse etiam illarum subditos ordinare, eisque litteras dimissoriæ concedere pro Ordinibus suscipiendis: huic declarationi difficultatem ingerunt duo Concilii Tridentini Decreta, quæ aliud suadere videntur, nempe *cap. 9. sess. 24.* quod tribuit facultatem visitandi loca nullius diœcesis proximiori Episcopo, & *cap. 10. sess. 23.* quo facultas ordinandi Clericos nullius diœcesis, eisque dimissorias concedendi tribuitur Episcopis, intra quorum diœcesis fines ea loca sita sunt.

12 Pro solutione difficultatis præmittendum est tribus modis contingere posse, ut aliquis locus sit nullius diœcesis, videlicet origine, privilegio, ac præscriptione. Origine, quia etsi urbes, & loca, quibus Primates præsidere debent, non à modernis, sed etiam multis ante adventum Christi sunt statutæ temporibus, quarum Primates etiam gentiles pro majoribus in negotiis appellabant, ut legitur in cap. 1. 80. *dist.* tamen ut illic subnectit
13 Lucius Papa, in ipsis urbibus post Christi adventum Apostoli, & successores eorum Patriarchas, vel Primates posuerunt, ad quos Episcoporum negotia, (salva in omnibus Apostolica authoritate) & majores causæ post Apostolicam Sedem sunt referendæ. Item Clem. Papa *ad Prob. epist. 1.* In illis verò civitatibus, inquit, in quibus olim apud Ethnicos primi Flamines earum, ac primi legis Doctores erant, Episcoporum Primates poni, vel Patriarchas B. Petrus præcepit. & paulò pòst: In illis civitatibus, in quibus dudum apud prædictos erant Archiflamines, quos tamen minores tenebant, quam memoratos Primates, Archiepiscopos institui præcepit. & infrà: In singulis verò reliquis civitatibus singulos, & non binos, aut ternos, aut plures Episcopos constitui præcepit. Quod refertur in c. *In illis, 80. dist.* Magister sent. *in 4. dist. 24. de quadripartito ordine Episcoporum, vers. Horum autem distinctio à Gentilibus introducta videtur.* & idem de limitibus Provinciarum habetur in c.
15 1. *99. dist.* & Dionysius Papa non diœceses divisit, sed Ecclesias singulas singulis attribuit, ut habetur in c. 1. 13. *q.* 1. atque illic notat gloss. *in ver. Divisimus.*

16 In hac autem diœcesium, & provinciarum divisione, seu assignatione contigit, ut quædam loca remanserint omninò extra limites cujusque diœcesis, ut suprà Episcopis assignatæ, quæ utcumque contermina, seu adjacentia uni, aut pluribus diœcesibus, tamen in nullius finibus apparebant inclusa; & hæc ab initio fuerunt Sedi Apostolicæ imme-

immediatè subjecta, c. *Nulla ratione, 93. dist.* Abb. in cap *Novit, n. 15. & seq. de judic.* donec constructis ibi Ecclesiis, seu monasteriis Pontifices Presbyteros, seu Abbates deputarunt, qui illis præessent, & jurisdictionem loco Episcoporũ in clerum, & populũ exercerent, ut c. 1. *de ver. signif. lib. 6.* & de his loquitur decretum Concilii Carthag. II. *cap. 5.* relatum in cap. *Felix, 16. q. 1.* dum statuit ut diœceses, quæ nunquam Episcopos habuerunt, non habeant: & illa diœcesis, quæ aliquando habuit, habeat proprium (licèt fortè illud decretum sit intelligendum de diœcesibus unitis, prout videtur inducì à Gratiano, ut post alios notat ibi Bellam.) & de his locis etiam reperio meminisse Jo. Andr. *in addit. ad Specul. tit. de privil. vers. Et sciendum,* ubi de Abbate Sublacensi, Farfensi, ac nonnullis aliis post Host. in c. *Cùm contingat, n. 1. vers. Sunt tamen aliqui Abbates, de foro compet.* ubi de Abbate Cassinensi quamvis regulariter, ut post Laudun. inquit Cardin. in Clem. 2. §. *Simili, n. 4. q. 4. de privil.* omnia loca originaliter, & ex natura sint de diœcesi quantum ad ea, quæ sunt exercitii gladii, seu jurisdictionis Ecclesiæ, seu temporalis, licèt accidentaliter per exemptionem, seu privilegia quoad quid non simpliciter subtracta sint; & hæc quidem loca, quæ origine omninò sunt extra fines, ut ibi scribit Joan Andr. nullo modo possunt dici exempta, quia exemptio supponit subjectionem, non est in istis, quæ nunquam fuerunt subjecta; licèt subdat hunc statum sine privilegiis parum prodesse, quibus verbis apertè innuit se loqui de locis, quæ origine sunt extra fines, cùm supponat ea nunquam fuisse subjecta, quod est secundùm terminos dicti Concilii Carthaginensis, & eorum statum esse posse etiam sine privilegiis, quod non potest contingere in locis, quæ originaliter re-
17 manserunt extra fines cujusque diœcesis. Imò paulò pòst Jo. Andr. sentit fieri posse, ut eadem loca sint etiam extra fines provinciæ; dum ait: Fateor etiam quod posset tale monasterium sic esse extra territorium Archiepiscoporum, sicut Episcoporum, quando eadem sint confinia Archiepiscopatuum, & Episcopatuum viciniorum, & locus ille utrisque est intermedius, quamvis adjiciat monasterium Sublacense, & Farfense esse in provincia Romana.

Privilegio verò fieri potest locus nullius diœ-
18 cesis duobus modis. Primò scilicet per suppressionem Episcopatus, ut contingit in Ecclesia Cassinensi, quæ cùm olim nullius diœcesis existeret, ut per Host. *loco cit.* tamen postea effecta est Episcopalis, ut refert Jo. Andr. in d. c. *Cùm contingat, n. 2.*
19 *vers. Cassin. bodie, de foro compet.* & posteà rursus redacta est ad statum nullius diœcesis: nam prætensionem Abbatis asserentis eamdem Ecclesiam adhuc esse Episcopalem, vel in propria diœcesi, S.
20 Congregatio Concilii non admisit. Deinde per territorii dismembrationem, quando scilicet Sedes Apostolica separat certum territorium ab aliqua diœcesi, atque in eo constituit inferiorem Prælatum cum jurisdictione quasi Episcopali in clerum, & populum excluso Episcopo, per hoc enim inferior constituitur in statu nullius diœcesis, ut animadvertit S. Congregatio in causa jurisdictionis inter Archiepiscopum Urbini, & Commendatarium Abbatiæ Castri Durantis, per doctrinam glossæ in Clem. 1. *in ver. Diœcesanu, in fin.*
21 *de vita, & honest. cleric.* Et quidem si hujusmodi territorii dismembratio fiat ab aliqua parte extrema diœcesis, territorii sic dismembratũ remanet similiter extra fines, ut contingit in dicta Abbatia Castri Durantis, quæ à Bonifacio IX. dismembrata fuit ab extrema parte diœcesis Urbinaten. & remansit inter eam, & diœcesim Feretranam in statu nullius diœcesis, ut in eadem causa S. Congregatio declaravit. Sin autem dismembratio fiat ab interiori diœcesis parte, tunc locus sic dismembratus remanet intra illius diœcesis fines, à qua ex privilegio Apostolico est dismembratus, ut de Abbatia S. Joannis in Venere deciditRota in causa Theatina jurisdictionis, *dec. 405. §. 1. recentior.*

22 Præscriptione similiter acquiri potest status nullius diœcesis, si inferior Prælatus in certa diœcesis parte tamquam proprio territorio supra hominum memoriam exerceat omnimodam jurisdictionem quasi Episcopalem in clerũ, & populũ privativè ad Episcopum, c. *Auditu, de præscript.* Archid. in cap. *Cùm Episcopus, col. 1. in ver. Per alium* & ibi etiam Jo. Andr. *de offic. Ordin. lib. 6.* Balb. *de præscript. par. 4. q. 11. col. 1. in fin. n. 7. vers. Quod procedit.* Et quamvis Host. in d. c. *Cùm contingat, n. 1. de foro compet.* teneat de jure communi Prælatum interiorem non posse diu habere territorium, nec consuetudinem, hoc posse operari ut in eadem civitate, vel diœcesi sint in solidum duo capita quasi monstrum, licèt aliqui Abbates hoc habeant ex privilegio Papæ, qui solus potest hoc concedere: & Anton. de Butr. *ibid.* dicat non esse possibile, ut inferior sibi quærat territorium ut separatum ab Episcopo, ita ut faciat caput in eadem civitate, seu diœcesi, sed si velit quærere quasi sub Episcopo, ut Episcopus habeat universalem jurisdictionem, saltem habitu, & inferior habeat quasi sub eo, licèt exercitio excludatur Episcopus, hoc esse possibile, sicut contingit in exemptis: & hæc opinio placeat ibi Abb. *n. 18.* tamen primam opinionem Archid. tenet Collectar. in eod. cap. *Cùm contingat, num. 1. vers. Sed quid si Ordinarius,* eamque veriorem esse ostendit ibi Petr. de Anchar. *num. 9. vers. Ego dico,* nec ratio prædicta monstruositatis, & impossibilitas videtur hoc casu habere locum, quia cùm totum jus Episcopale, excluso Episcopo in aliqua parte diœcesis sit præscriptibile, ut est textus in d. c. *Auditu, de præscript.* ubi Abbas sibi contrarius dicit hoc singulare dictum alibi non ita benè probari, & reprehendit opinionem Host. in d. cap. *Cùm contingat, de foro compet.* utique per hujusmodi jurisdictionis exercitium Prælatus inferior sibi quærit proprium territorium secundùm gloss. in Clem. 1. §. *Volumus, in verb. Diœcesanis, de foro compet.* quam ibi sequuntur Card. *in 4. quæst. num. 2.* Imola *num. 38.* Vitalin. *num. 4.* & Abbas *num. 15.* Gemin. post Jo. de Gregorio *in cap. 2. col. 8. vers. Quæro an inferiores Prælati habeant territorium, de Constitut. lib. 6.* & sic inferior per hoc constituitur in statu nullius Diœcesis, ita ut nec in Diœcesi, nec de Diœcesi Episcopi esse dicatur, ut dixit Rota *decis. 207. num. 2. part. 2. divers.* Unde cùm sit omninò extra Diœcesim Episcopi, cessat absurdum quod in eadem civitate, vel Diœcesi sint duo capita quasi monstrum: etenim solus inferior est caput in suo territorio, cujus respectu Diœcesanus appellatur, secundum gloss. & DD. proximè citatos, & Abbas in cap. *Sicut unire, de excess. Prælator.* & in Clem. *Diœcesanis, de vita, & honestate Clericor.* ubi concilian-

gloss. ibi, & in d. Clem. 1. quæ oppositæ videbantur, ostendit appellatione diœcesanorum etiam in materia nova, & præjudiciali venire inferiores Prælatos habentes Episcopalem jurisdictionem exclusis Episcopis. Quamobrem retenta opinione Archid. & Jo. Andr. Territorium sic præscriptum remanet extra, vel intra fines, prout in externa, vel interna parte diœcesis jura Episcopalia inferior Prælatus exercuit, juxta distinctionem, quam superius proposui in dismembratione, quæ fit privilegio Apostolico, *n.21.*

23 Quibus præmissis, pro responsione ad dubium sic distingue. Aut locus nullius diœcesis est omninò extra cujusque diœcesis fines, sive origine, sive privilegio, sive præscriptione. Aut est intra limites alicujus diœcesis. Primo casu facultas ordinandi Clericos, visitandi, ac dimissorias concedendi spectat ad viciniorem Episcopum, & in his terminis procedit Decretum *d.cap.9.sess.24.*

24 Ratio est, quia eadem loca præsumuntur fuisse de jurisdictione illius civitatis, cujus territorio magis adjacent, arg. *§.Insulæ, instit. de rer. divis.* & cap. *Cùm olim, in ver. Adiacentibus*, ubi id notat Bald. *n.1. suprà de præscript.* Cravett. *cons.949. num.5.* & quamvis hæc ratio cesset in iis locis, quæ origine nunquam fuerunt in diœcesi alicujus Episcopi; tamen in dubio omnia præsumuntur dismembrata à diœcesi propinquiori, sicut mare attribuitur vicino territorio, gloss. in c. *Ubi periculum, §. Porrò, in ver. Territorio, de elect. lib 6.* Anchar. *in cap.2. sub n.10. vers. Et addo, de Constitut. eod. lib.* quod dicit notari pro delicto ibi commisso: & tamen etiamsi probaretur originalis existentia extra fines: tamen S. Synodus etiam eo casu censeri debet voluisse attribuere proximiori Episcopo prædictam facultatem. Nam cùm inferior Prælatus indistinctè jus non habeat conferendi Ordines sacros, Concilium Tridentinum *sess.23. de Sacram. Ordin. Can.7.* & quoad minores, & dimissorias respectu subditorum sæcularium illis ademptum fuerit Decreto *d.c.10. sess.23. de reform.* operæ pretium fuit deputare aliquem Episcopum, qui prædicta exerceret, & loca ipsa, eorumque personas visitaret: nullus autem aptiùs deputari potuit, quàm
25 proximior Episcopus. Proximitas autem non est sumenda à Diœcesi, sed ab Ecclesia cathedrali, ut clarè patet ex d. *cap.9. sess.24.* ibi, ab Episcopo, cujus cathedralis Ecclesia est proximior, & aliàs censuit S. Congregatio.

26 Secundo autem casu, id est cùm locus nullius intra fines alicujus diœcesis, facultas visitandi, ordinandi, & concedendi dimissorias non spectat ad viciniorem Episcopum, sed ad eum, intra cujus diœcesis fines idem locus consistit, & in his terminis habet locum *cap.10. sess.23.* ut patet ex illis verbis, (infra fines alicujus diœcesis consistentibus.) & inferius ibi; (ab Episcopis, intra quorum diœcesis fines consistunt. (Facit optimè quod notat Anchar. in c. *Quoniam, n.4. infra, de decim.* ubi ait, pascua, paludes, & montana intra fines territorii alicujus civitatis existentia censeri illius civitatis; quia in fundis intra territorium habet fundatam intentionem suam de jure communi, allegat c. *Dudum, de decim.* & quod notat Innoc. in c. *Nimis, de jurejur.* Quamobrem fuit rationi consonum, ut à Concilio restitueretur diœcesano facultas, quæ illi per dismembrationem territorii adempta fuerat, arg. c. *Ab exordio*, & quod ibi
27 notat gl. *in ver. Ad A. 35. dist.* Quinimò probata existentia intra limites, consuevit dari mandatū de manutenendo Episcopo in quasi possessione omnimodæ jurisdictionis Episcopalis, ob juris cōmunis assistentiam, c. *Cùm Episcopus, de offic. Ordinar. lib. 6.* Rota *decis.382. par.2. recent.* quamdiu Prælatus inferior non probaverit se esse in statu nullius diœcesis, vel utramque jurisdictionem in Parochos, & Parochianos exercere juxta terminos, *cap.11. sess.25. de Regular.* per tres sententias conformes, vel unicam, quæ in rem judicatam transierit, ut respondit S. Congregatio Concilii à bon. mem. Ulpio Archiepiscopo Theatino consulta contra Commendatarium prædictæ Abbatiæ S. Joannis in Venere.

28 Quo loco prætermittendum non est decisionem S. Congregationis, qua fuit concessa manutentio Archiepiscopo statim post probatam existentiam, utcumque generalem, & indistinctam; tamen editam fuisse eo casu, in quo Commendatarius nullum privilegium exhibuit, quod saltem præberet justam causam præscribendi, sed sola nitebatur præscriptione, ut liquet ex Scripturis utrinque exhibitis, sed aliter decidendum fuisset si titulum coloratum Commendatarius exhibuisset, ac de possessione fidem fecisset, ut apertè statuitur in c. *Cùm personæ, de privileg. lib.6.* atque illic omnes notant.

Porrò facultas, quàm habent Episcopi visitandi loca nullius diœcesis juxta propositam distinctionem, extenditur ut habeat locum non solùm in his, quæ curam animarum, & Sacramentorum administrationem concernunt, si Ecclesiæ sint curatæ, secundum *d.c.11. sess.25. de Regular* sed etiam in aliis extra dictam curam, & Sacramentorum administrationem.

29 Censuit enim S. Congregatio in causa Cassinen. S. Justinæ de Padua Episcopum loca nullius diœcesis visitantem ad plenariam visitationem esse admittendum, idque posse etiam per Vicarium Generalem; sed opus esse speciali in scriptis facultate, de eaque fidem faciendam esse.

30 Rursus extenditur ut Episcopi possint visitare etiam illas Ecclesias nullius diœcesis, quæ subsunt aliorum Prælatorum visitationibus: neque enim improbatur, quinimò admittitur à Concilio, ut una Ecclesia à pluribus visitetur, ut patet in *cap.3. sess.24* quinimò Ecclesiam sæcularem dependentem à monasterio Pomposianæ, quæ sita est in ter-
31 ritorio Abbatiæ Castri Durantis, S. Congregatio censuit posse visitari per Abbatem dicti monasterii, à quo dependet, per Commendatarium Abbatiæ Castri Durantis tamquam Ordinarium, & per Archiepiscopum Urbinatensem tamquam viciniorem; licèt æquum putavit ut Archiepiscopus abstineret à visitatione, ne illa Ecclesia tot visitationibus gravaretur.

Recipit tamen facultas, quam habent Episcopi visitandi loca nullius diœcesis, declarationes infrascriptas.

32 Primò enim possunt hujusmodi loca visitare tamquam Sedis Apostolicæ delegati dumtaxat, juxta *cap.9. sess.24.* Idque expresse ab eis declarandum, ut censuit S. Congregatio in eadem causa Cassinensi.

33 Secundò, possunt quidem visitare castra, & loca nullius diœcesis, atque illorum Ecclesias sæculares, sed non Ecclesias regulares, sive in eis vigeat regularis observantia, sive non; quia Decre-
tum

34 tum Concilii sub Paulo III. quod tribuit facultatem Ordinariis visitandi Ecclesias quomodolibet exemptas in *cap.8. sess.7.* S. Congregatio censuit vendicare sibi locum in Ecclesiis sæcularibus dumtaxat, non autem regularibus; & regulares censeri etiam monasterio unitas, vel ab eo dependnetes, si eis à regularibus deserviatur. Et
35 quamvis decretum *cap.8. sess.21.* posteà editum sub Pio IV. concedat Episcopis tamquàm Sedis Apostolicæ delegatis jus visitandi monasteria commendata, in quibus non viget regularis observantia, si ordinum suorum capitibus non subsunt, juxta *c.20. sess.25. de regular.* tamen decretum *d. c.8.* sicut & præcedens habet locum in monasteriis exemptis dumtaxat, ut patet ex illis verbis. (Qualitercumque commendata etiam exem-
36 pta:) Unde non habet locum in monasteriis, ac beneficiis nullius diœcesis, quæ exempta dici non possunt. Rota *decis.207. n.2. par.2. divers.* & Jo. Andr. *suprà cit. in addit. ad Specul. tit. de privil. vers. Et sciendum.* Ideoque Concilium in *cap.9. sess.24.* quæ statuta fuerunt sub Paulo III. & Pio IV. de visitatione Ecclesiarum exemptarum, nempe in d. *c.8. sess.7.* & *c.8. sess.21.* extendendo ad Ecclesias nul-
37 lius diœcesis restringit se ad Ecclesias sæculares tantùm, ut patet in illis verbis: eadem in illis Ecclesiis sæcularibus observentur, quæ in nullius diœcesi esse dicuntur. Ita ut propterea quoad Ecclesias regulares in his locis nulla Episcopis per Concilium sit attributa facultas, nisi in *cap.18. vers. Et quia ad Collegii fabricam, sess.23.* Quæ declaratio habet locum, etiamsi Ecclesiæ regulares essent
38 curatæ. Nam Episcopo nihilominus non liceret eas visitare etiam in concernentibus curam animarum, & Sacramentorum administrationem. Ratio est, quia *cap.11. sess.25. de regular.* dat facultatem visitandi monasteria curata Episcopo in cujus diœcesi sita sunt, & quidem ordinaria authoritate, non delegata, & in his tantùm, quæ curam, & administrationem prædictam concernunt. Unde non extenditur ad Ecclesias nullius, quæ non sunt in diœcesi, nec de diœcesi, ut dixit Rota d. *decis.207. n.2. par.2. divers.* & quæ visitari possunt plenaria visitatione, & authoritate solùm delegata, ut dictum est. Et eodem modo respondetur ad *c.8. sess.21.* quod tribuit Episcopo facultatem visitandi monasteria, ac beneficia commendata, præsertim si illis, vel eorum annexis cura animarum immineat, quia hoc Decretum procedit in exemptis, non in iis, quæ nullius diœcesis esse dicuntur, ut paulò superius probatum est. Ac pro-
39 pterea olim respondit S. Congregatio Archiepiscopum Urbinaten. si sit proximior, posse quidem visitare Ecclesias sæculares, & personas, sed Abbatiam ipsam Castri Durantis, quæ regularis est, licèt illi cura animarum incumbat, non posse Archiepiscopum visitare, utcumque personis sæcularibus commendari consueverit.

40 Declaratur tertiò, ut non procedat in tribus casibus exceptis in d. *c.11. sess.25. de regular.* videlicet Abbatis Cluniacensis cum suis limitibus: locorum, in quibus Abbates Generales, seu Capita Ordinum sedem principalem habent: & locorum, in quibus iidem jurisdictionem episcopalē, & temporalem in Parochos, & Parochianos exercent: nam etsi Decretum in exceptione videatur intelligendum de locis, quæ sunt in diœcesi, ut exceptio sit de regula; tamen ex majoritate rationis multò magis procedit in locis, quæ in nullius diœcesi esse dicuntur: nam si Episcopus prohibetur visitare, v. gr. Ecclesiam, ubi Generalis habet sedem ordinariam principalem, licèt in sua diœcesi sita sit, ut de Ecclesia S. Hippolyti de Faventia, quæ est sedes ordinaria, & principalis Generalis Camaldulensis, S. Congregatio declaravit: longè minus poterit ea visitare, si extra suam diœcesim sita sint. Rursus, etsi tertius casus exceptus ut sit de regula videatur procedere in monasteriis, seu domibus regularibus, non autem in castris à monasterio separatis: Hanc tamen interpretationem sæpius S. Congregatio rejecit, ac præsertim in causa visitationis oppidi Cetrarii
42 nullius diœcesis, quod censuit visitari non posse ab Episcopo S. Mariæ, cujus Cathedralis Ecclesia proximior est, cùm in eo Abbas Cassinensis utramque jurisdictionem exerceat. Cæterùm Episcopus est conservandus in quasi possessione omnimodæ jurisdictionis in iisdem locis, si in sua diœcesi, aut saltem intra suæ diœcesis fines sita sint, donec Abbas probaverit per rem judicatam se in illis exercere utramque jurisdictionem, ut similiter respondit S. Congregatio consulta ab eodem Archiepiscopo Theatino; adjiciens etiam verbum illud Concilii, *exercent*, esse intelligendum de jurisdictione, quæ exercetur actu, non autem de illa, quam aliquando exercuerit inferior Prælatus, sed nunc non exercet. Nec omittendum est quod subnectitur in fine *d. c.11.* videlicet salvum manere illorum Episcoporum jus, qui majorem in prædicta loca, vel personas authoritatem exercent.

43 Verùm hoc loco abs re non erit recensere decretum olim editum à Pio V. tenoris infrascripti, videlicet, Die 4. Decembris 1570. Sanctissimus D.N. Pius V. dixit quidquid Concilium videatur disposuisse in *cap.11. sess.25. de regular.* excipiendo eas Ecclesias, in Regulares habent Episcopalem, & temporalem jurisdictionem, velle ut in omnibus Ecclesiis Parochialibus, in quibus cura animarum etiam laicorum exercetur, habeant Ordinarii facultatem eas Ecclesias, & personas in eisdem curam exercentes visitandi, & corrigendi in iis dumtaxat, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum administrationem pertinent, & ab hoc Decreto nullus censeatur exceptus. Sed quoad hoc Decretum, quod reperitur insertum in libris S. Congregationis semper hæsitavi an fuerit publicatum necne, quia in casibus contingentibus numquam vidi illud observatum fuisse. Quinimò S. Congregatio nulla facta mentione hujus Decreti, aut illius ratione habita, quoties accidit casus, declaravit Episcopis nullum jus competere visitandi loca, in quibus Abbates exercent u-
44 tramque jurisdictionem. Absolutum autem videtur decreta hujusmodi ante illorum publicationem non ligare. c. *In istis, §. Leges*, ubi gloss. & Doctores notant *4. dist.* S. Thomas *in 1.2. q.90. art.4.* ubi docet de essentia legis esse publicationem. Quem refert, & sequitur Navarr. *cons.1. vers. Quintò dico, de Constit.* Abb. *cons.35. lib.1.* Dec. in c.1. *n.30. de postulat. Prælat.* & tradunt communiter Ca-
45 nonistæ in proœmio Clem. licèt sufficeret publicatio facta Romæ. Cardin. post gloss. *in d. proœm. Clem. §. Universitati, n.4.* Gomes. *in proœmio regul.*
46 *Cancell. q.2. n.13. & seq.* observandum est enim hic agi de nova lege contra Concilium edita; non autem

autem de aliqua Concilii declaratione, quæ inest Concilio, & ad illius tempus retrotrahitur, ac propterea publicari non consuevit, licut mos est S. Congregationis Concilii in suis declarationibus, ut fusè adnotavi in c. *fin. de constit.* Præterea dubitari potest an hoc Decretum sublatum fuerit per posteriores Constitutiones, præsertim Gregorii XIII. *in tanta*, editam 23. Martii 1573. qua litteræ, & Constitutiones in ea expressæ ejusdem Pii V. quæ Decretis Trident. Concilii adversantur, reducuntur ad terminos ejusdem Concilii.

47 Sed quatenus esset observandum, non esse tamen extendendum ad loca nullius diœcesis, qualia esse solent loca, in quibus Abbates habent Episcopalem, & temporalem jurisdictionem in Clem. *Et populum*, exclusis Episcopis; tum quia *d. c. 11. sess. 25. de Regular.* ad cujus derogationem emanavit Decretum Pii V. subjicit personas curam animarum in monasteriis, seu domibus regularibus exercentes, jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi, in cujus diœcesi sita sunt; & ab hac regula excepit loca, in quibus Abbates utramque jurisdictionem exercent. Unde ut exceptio sit de regula ad gloss. *in rubr. de reg. jur. lib. 6.* non potest verificari nisi in locis, quæ sita sunt in diœcesi Episcopi; atque ita nullo modo videtur posse extendi ad ea, quæ in nullius diœcesi esse dicuntur. Tū quia Decretum Pii V. vult ut Ordinarii habeant facultatem visitandi Ecclesias, & personas curam animarum in dictis locis exercentes. At Episcopus quoad loca nullius diœcesis nullo modo potest dici ordinarius, nec illi à Concilio in *d. cap. 9. sess. 24* tribuitur potestas visitandi authoritate ordinaria, sicut tributur in d. cap. 11. sed tantùm delegata. Postremò in visitatione locorum nul-

48 lius diœcesis oportet Episcopum continere se infra limites visitationis. Nam si progederetur ad ea, quæ causæ cognitionem, atque indaginem judicialem requirunt, atque ita instructo processu causas ordinarias cognosceret; nulliter procederet. Nec obstat quod Episcopus in visitatione dioe-

49 cesis suæ quamvis causas ordinarias cognoscere non debeat, sed visitationem celeriter absolvere, tamen si cognoscat, ac decidat processus, ac sententia sustineatur, & solùm detur appellatio ad utrumque effectum suspensivum, & devolutivum, ut alias fuit resolutum. Quandoquidem hoc procedit in visitatione diœcesis. Episcopus enim etiam extra visitationem in qualibet suæ diœcesis parte ordinariam habet jurisdictionem, c. *Cùm Episcopus, de offic. ordin. lib. 6.* cum concordan. Unde non mirum si actus ab Episcopo gestus cùm non possit sustineri tamquam factus a visitatore, sustineatur eo modo, quo potest valere, & sic uti factus à judice ordinario, ut respondit Roman. *cons. 343. n. 9.* At quoad loca nullius diœcesis Episcopus aliam non habet jurisdictionem quàm visitandi authoritate delegata. Unde si procedat ad causarum cognitionem ordinaria authoritate, nihil agit; cum extra visitationem nulla ei per Concilium sit attributa potestas, ut declarat Feder. de Senis *cons. 130. in fin. vers. Processus igitur fa-*

50 *ctus*: quippe manifesti juris est delegatum nulliter procedere quotiescumque fines delegationis egreditur, c. *Cum olim il primo*, c. *Causa matrimonii*, & c. *P. & G. de offic. deleg.*

51 Quemadmodum autem jus visitandi, quod habent Episcopi in prædictis locis non extenditur ad alias jurisdictionis species; sic nec facultas, quam habent eorumdem locorum subditos ordinandi, extenditur ad alia, quæ ordinis sunt episcopalis; ac propterea S. Congregatio declaravit pro Sacramento Chrismatis administrando licere inferiori Prælato convocare quem maluerit Ca-

52 tholicum Antistitem. Quinimò etsi Episcopi facultate habeant ordinandi Clericos nullius diœcesis ex d. *cap. 10. sess. 23.* tamen ipsos ordinare non possunt in iisdem locis nullius diœcesis, sed in sua diœcesi dumtaxat, ut similiter declaravit S. Congregatio, nisi de ordinarii loci expressa li-

53 centia ad præscriptum, *c. 5. sess. 6.* Verùm facultas, quam habent illos in sua diœcesi ordinandi, eisque dimissorias concedendi, vendicat sibi locum etiam quoad Clericos illorum locorum, in quibus Capita Ordinum sedem ordinariam principalem habent, aut in quibus inferiores Prælati exercent Episcopalem, & temporalem jurisdictionem in Parochos, & Parochianos. Quandoquidem exceptio, quæ habetur in *d. c. 11. in vers. Excepto, sess. 25 de regular.* fit tantùm à jurisdictione, visitatione, & correctione Episcopi. Unde extendi non potest ad ea, quæ sub regula non comprehenduntur, cap. *Aqua, de consecr. Eccles. vel Altar.* ac proinde salva manet authoritas conferendi Ordines, & concedendi dimissorias personis nullius diœcesis Episcopo attributa in *d. c. 10 sess 23.* eique non ademptam in d. vers. *Episcopo*, ut pariter S. Congregatio respondit.

De Parochiis, & alienis Parochianis.

Cap. Significavit.

SVMMARIVM.

1 *Parochianus si domicilium transfert, primus Prælatus in eo parochialia jura non vendicat.*
2 *Laicus potest de uno in alium Episcopatum transferre domicilium, etiam non habita prioris Episcopi licentia, & nn. seqq.*
3 *Domicilii constitutio sicuti est voluntaria, ita & illius extinctio, vel mutatio.*
4 *Clericus non potest ex una ad aliam Ecclesiam, vel civitatem transire sine litteris Episcopi proprii.*
5 *Laicus potest liberè domicilium transferre tam quoad temporalia, quàm quoad spiritualia.*
6 *Non tamen potest ex contemptu proprium Parochum dimittere sine translatione domicilii.*
7 *Parochianus aliò se transferens non ex toto prius quam recipiatur ad Ecclesiastica Sacramenta probari debet, & pauluper expectari.*
8 *Domicilii translatione quis subtrahitur jurisdictioni prioris Episcopi.*
9 *Iurisdictio Episcopi expirat eo ipso quòd incola inde discedit.*
10 *Et transfunditur in Episcopum loci, quò translatum est domicilium.*
11 *Domicilium transferens ex loco originis non eximitur à jurisdictione naturalis domini, nec quoad spiritualia, nec quoad temporalia.*
12 *Ordinari quis potest ab Episcopo originis, licèt alibi domicilium habeat.*
13 *Civilitatem ratione originis non potest quis sola voluntate à se abdicare.*
14 *Incola est adstrictus muneribus tum loci domicilii, tum loci originis.*

De-

15 *Decimæ personales solvi debent Ecclesiæ, ubi quis habet domicilium, prædiales verò ubi prædia sita sunt.*
16 *Nisi ex consuetudine alteri Ecclesiæ debeantur.*
17 *Consuetudine induci non potest, ut decimæ nulli Ecclesiæ sint solvendæ.*
18 *Domicilium ad effectum recipiendi Ecclesiastica Sacramenta ibi quis dicitur habere, ubi habitat, & n. 27. 31. & n. seq.*
19 *Matrimonium contractum coram Parocho loci, ubi mulier jussu Principis ad quatuor menses relegata fuerat, post quartum habitationis mensem an valeat, & n. seqq. usq; ad n. 40.*
20 *Habitatio qualis requiratur ad hoc ut quis dici possit alicuius Ecclesiæ Parochianus, latè discutitur usq; ad n. 40.*
21 *Parochianus ut quis efficiatur, requiritur animus perpetuò habitandi.*
Contrarium, n. 27. & 34.
22 *Parochianus non efficitur qui propter bellum, vel pestem fugit ad civitatem, ubi manet cum familia.*
Contrarium, n. 29. & 32. Declaratur, n. 34.
23 *Habitatio saltem annalis requiritur ad jus Parochia acquirendum.*
Contrarium, n. 27.
24 *Scholares, & incolæ ac mercenarii debent confiteri Sacerdoti Parochiæ, quam incolunt, & n. 31.*
25 *Matrimonium ruri contractum an sit nullum, si contrahentes ruri esse non solebant per maiorem anni partem, & n. 36. & seqq.*
26 *Habitatio longior an requiratur ad recipienda Sacramenta voluntaria, quàm ad necessaria, & n. 32. & 33.*
27 *Parochianus Ecclesiæ quis efficitur ex sola habitatione de præsenti, dummodo non sit ibi ad ruralia exercenda, vel ex alia brevi causa, & n. 34.*
28 *Parochianus plurium Ecclesiarum quis eodem anno effici potest.*
29 *Fugiens propter bellum, vel pestem de una in aliam Parochiam animo redeundi ad primam, bello cessante, censetur Parochianus secundæ, & n. 32.*
Declaratur, n. 34.
30 *Intellectus huius Capituli.*
31 *Sacerdos proprius dicitur is, in cuius parochia quis habitat de præsenti, & nn. seqq. usq, ad n. 40.*
32 *Peregrinus in casu necessitatis potest recipere Sacramenta in parochia, ad quam divertit.*
33 *Parochus proprius is est ad Matrimonium contrahendum qui ad confessiones audiendas.*
34 *Bellum verisimiliter non duraturum non est justa causa percipiendi Sacramenta in aliena parochia.*
35 *Relegatus in eo loco, in quem relegatus est, interim necessarium domicilium habet.*
36 *Parochus proprius quoad matrimonium contrahendum is dicitur, in cujus parochia contrahentes habitant tempore contractus, & nn. seqq. usque ad n. 40.*
37 *Matrimonium scholarii, qui Patavii quinque, vel sex menses moratus, timens impedimentum à parentibus, ibi duxit mulierem plebeiam coram Parocho loci, & testibus validum declaratur.*
38 *Idem de matrimonio alterius, qui ob eamdem causam se in Angliam contulit, ibique aliquantiuper moratus, contraxit cum meretrice.*
39 *Idem responsum de matrimonio Trajectensium, qui Aquigranam se contulerunt, & ibi spatio saltem unius mensis morati fuerint.*
40 *Domicilium an transferatur eo ipso, quod quis aliò se confert ad habitandum, an verò ad hoc sit aliquod tempus à jure præfinitum, & nn. seqq. usq, in finem.*
41 *Domicilium de jure civili non constituitur nisi per habitationem decem annorum.*
Contrarium, n. 44. Declaratur n. 52.
43 *Habitator simplex non censetur in loco domicilium constituere, nisi per decennium habitaverit.*
Declaratur, n. 57.
43 *Incola non censetur, nisi qui in loco moratus fuit per decennium.*
Contrarium, num. 44.
44 *Domicilium non constituitur sine animo perpetuò habitandi.*
45 *Impubes, qui diu penes nutricem, vel tutorem stetit, non dicitur ibi domicilium contraxisse.*
46 *Domicilium constituitur animo, & facto simul, nec sufficit unum sine altero.*
47 *Animus verò ex conjecturis deprehenditur.*
48 *Et quæ sint ejusmodi conjecturæ, & nn. seqq.*
49 *Domicilium constitui potest etiam minori spatio, quàm decem annorum, si alia concurrant indicia.*
50 *Domicilium sufficienter demonstratur per habitationem decennalem.*
51 *Absens per decennium præsumitur habuisse animum non revertendi.*
52 *Intellectus l. 2. C. de Incol. lib. 10.*
Scholares non contrahunt domicilium ubi studiorum causa morantur, nisi transacto decennio, & cur.
53 *Idem in mercatore, & lectore publico.*
54 *Domicilium censetur quis immediatè constituere in loco, ad quem se transtulit cum familia, & fortunis si ibi possessiones emerit, aut animum suum declaraverit, & num. 56.*
55 *Alioquin tempus erit arbitrarium.*
57 *Domicilium cessantibus aliis conjecturis non constituitur per simplicem habitationem, nisi sit decennalis.*

1 SIGNIFICAVIT. Si Parochianus domicilium transfert, primus Prælatus in eo parochialia iura non vendicat. Decimæ tamen prædiorum suæ parochiæ sibi debentur. Hoc dicit. Communis divisio, secunda ibi, *fraternitati.*

2 Nota primò esse in potestate laici de uno in alium Episcopatum transferre domicilium, etiam non habitâ prioris Episcopi licentia, ut *hic* patet & tenent Host. n. 4. Anton. de Butr. *in 1. notab.* & *n. 3. in 1. opposit.* Cardin. & Anchar. ambo *nu. 2.* &

3 Abb. *in 1. notab.* Ratio est, quia sicut voluntaria est domicilii constitutio, ita & illius extinctio, vel mutatio, ut in reg. *Nihil tam naturale, ff. de regul. jur.* prout enim unumquodque producitur, sic resolvitur, cap. 1. *eod. tit.* & l. 1. C. *quan. lic. ab empt. disced.* Decens tamen est secundùm Host. ut certificetur, & requiratur super hoc primus judex, arg. c. *Cum Apostolica, infrà de sponsal.* cap. *Cùm inhibitio, de Clandest. desponf.* cap. *Fraternitati, supra de Cler. non resid.* & cap. *Significasti, de foro compet.* cum aliis per eum allegatis.

4 Et hinc colligitur differentia inter Clericum, & Laicum: nam clericus non potest ad aliam Ecclesiam, vel Diœcesim transire, neque ab alieno est recipiendus sine litteris dimissoriis, seu forma-

formatis Episcopi proprii, c.1. *& pertotum*, 71. *dist.* cap. *Clericum*, & c. *Placuit*, 21. *q.*2. cap. 1. *& 2. de Cler. peregrin.* Quod si locum inconsultò Episcopo deseruerit, et sacrorum exercitium interdicitur, ut in Decreto Concilii Tridentini *cap.*16 *sess.*23.

5 At verò laicus potest liberè se transferre non tantùm quoad temporalia, ut l. *Domicilium*, & l.
6 *Incola, 1. secunda ff. Ad municipal.* sed etiam quoad spiritualia, ut hic est casus, nisi ex contemptu proprium Sacerdotem dimittat absque domicilii translatione. In quo casu loquitur textus in c. *Vt Dominicus, supra eodem.*

7 Et quidem si ex toto domicilium transtulerit, secundùm Host. *n.*4. indistinctè potest recipi, ut hic, alias sine litteris proprii Episcopi quantum ad Sacramenta Ecclesiastica non est recipiendus. Addit etiam Host. in hac translatione cautelam esse adhibendam, ne quis in fraudem se transferat ut ibi desponsset aliquam, & dicat se reliquisse primum domicilium, & omninò translatum, ut hoc valeat obtinere. Unde putat talem, priusquam omninò recipiatur, probandum esse, & aliquantulum expectandum. Quibus verbis Hostiensis videtur in ea fuisse sententia, ut necessaria sit translatio domicilij, nec sufficiat simplex habitatio ad hoc, ut quis sine licentia Episcopi proprii recipi possit ad Ecclesiastica Sacramenta, & in specie ad Sacramentum matrimonii. Sed contraria opinio est verior, & magis communiter tenetur, ut dicam infra *n.*27.

8 Secundò nota ex hac Decretali duos præcipuos effectus translationis domicilii. Primus est, quia per hujusmodi translationem quis subtrahitur jurisdictioni prioris Episcopi, c. *Proposuisti, supra de foro compet.* cap. *Ecclesias*, §. *Quia ergo*, 13. *q.*
9 1. gloss. 1. *hic*, & Abb. Antiq. *in princ.* Atque ita jurisdictio, quam quis habet in incolas, & advenas ratione domicilij, expirat eo ipso quòd incola inde discedit; adeò ut in talem recedentem non possit posteà jurisdictionem exercere, ut *hic* per Anchar. Abb. & Joan. de Anan. omnes *in 2. notab.*

10 Secundus effectus est, quia jurisdictio Episcopalis transfunditur in Episcopum loci, ubi constitutum est domicilium, ita ut sicut dominus temporalis acquirit jurisdictionem in incolam, ut in d.l. *Incola ff. ad municip.* & in l. *Si patria, C. de incol. lib.*10 ita & dominus spiritualis, ut hic, & in cap. *Cum nullus, de tempor. ordin. lib.*6. secundùm Host.
11 *num.* 1. *in ver. Iurisdictionem*, & Abb. *n.*4. Adverte tamen, quia primus effectus abdicationis jurisdictionis a primo Episcopo vendicat sibi locum, si is, qui domicilium transtulit, non erat ibi aliàs oriundus, ut in casu hujus Decretalis. Nam isti non erant oriundi ex Regno Hierosolymitano, sed elegerant ibi mansionem. Unde cùm non essent subjecti illis Prælatis nisi ratione domicilii; ipso translato, in nihilo remanserunt subjecti, cùm prorsus cessaverit causa subjectionis, ut in d.l. *Incola*. Et benè advertit Abb. *hic num.*6. At secus est in subjecto ratione
12 originis; quia etsi aliò domicilium transferat, non tamen propterea eximitur à jurisdictione naturalis domini, nec quoad spiritualia, nec quoad temporalia. De spiritualibus est textus in d. c. *Cùm nullus*, ubi patet Episcopum posse Ordines conferre oriundo ex sua Diœcesi, licèt alibi domicilium habeat. Quòd si ordinare potest; ergo & judicare, cap. *Nullus*, & in gloss. *fin. supra eod.* Similiter hic poterit nihilominus conveniri in loco originis, ut notat Bart. in l. *Assumptio, ff. ad municip.* De quo dic ut plenè notatur per Doctores, maximè per Butr. & Abb. & latiùs per Mariah.
13 Socin. in c. *fin. suprà de foro compet.* Nam civilitatem ratione originis non potest quis sola voluntate à se abdicare, cùm naturalia sint immutabilia, ut legitur in d. l. *Assumptio*, & in l. *Origine, C.*
14 *de municip. & originar. lib.*10. Itidem remanet hic subjectus quoad onera personalia. Ideoque si extrahatur ad aliquod munus in loco originis, tenebitur illud subire: licèt habeat alibi domicilium; quoniam incola est adstrictus muneribus, & oneribus tum loci domicilii, tum loci originis, ut in d.l. *Incola*, & notat Bart. in d.l. *Assumptio*, & Abb. *hic n.*6.

15 Tertiò nota decimas personales esse persolvendas Ecclesiæ loci, ubi quis habet domicilium, & recipit spiritualia, ut hic in fine, & in c. *Questi*, 16. *q.*1. Prædiales verò deberi illi Parochiæ, ubi sita sunt prædia, ut hic in vers. *Et in ultramarinis*, & in cap. *Quoniam, infrà, de decim.* & hic tenet glos. *in ver. Prædiorum*, Host. *num.*7. *&* 8. Butr. *num.* 2. *in 2. notab.* Cardin. *num.* 5. *in* 3. *quæst.* & Abb. *in*
16 *ult. notab.* Nisi obster contraria consuetudo, id est nisi ex consuetudine decimæ alteri Ecclesiæ debeantur. Ita enim intelligunt Doctores hanc Decretalem, ut per Host. *n.*7. *in ver. In ultramarinis.* In hoc enim statur consuetudini, ut in cap. *fin. suprà, de pact.* & in cap. *Ad Apostolicæ, infrà, titulo*
17 *proximo*, Seraph. *decis.*908. *num.*5. At verò, ut decimæ alicui Ecclesiæ non sint solvendæ nulla consuetudine induci potest, ut hic determinat Innoc. *num.*1. *in verb. Persolvuntur*, cui subscribunt Host. *num.*7. *in ver. Ratione prædictorum*, & *in ver. Persolvuntur.* Petr. de Sampsone, & Abb. Antiq.
9 *num.* 2. *in ver. Ratione*, Joann. Andr. *num.* 5. *in verb. Persolvuntur*, DD. in c. *Aliquibus, infra tit. proximo*, & est communis opinio, ut hic testatur Abb. *in ultimo notab. n.*5.

18 Ultimò nota ex illis verbis, *ad habitandum in ea se quamplurimi contulissent*, ad hoc, ut quis efficiatur Parochianus, & recipiatur ad Ecclesiastica Sacramenta non requiri formalem translationem domicilii, sed sufficere simplicem habitationem de præsenti. Nam ad hunc effectum ibi quis dicitur habere domicilium, ubi habitat, ut dicit
19 gloss. 1. *hic* per textum in l. *Municeps*, §. *Miles, ff. ad municip.* ubi dicitur, Miles ibi domicilium habere videtur, ubi meret (id est ubi militat) etiamsi nihil in patria possideat: aliàs legitur, ubi inhæret, secundùm Host. & Joan. Andr. *in prima glossa*, vel ubi moratur, ut ibi est adnotatum in margine, & omnes istæ lecturæ innuunt sufficere habitationem. Et ita per hanc Decretalem firmat Feder. de Sen. *cons.*254. ut latius dicam infrà *n.* 27. *&* 28. Et secundùm hanc opinionem hodie cùm ex Decreto Concilij Tridentini *c.*1. *sess.*24. *de reform. matrim.* non aliter contrahi possit matrimonium, quàm præsente Parocho, &c. validum esset matrimonium contractum coram Parocho habitationis. De quo tamen articulo dic pleniùs, ut in quæstione seq.

19 Posito quòd mulier ex civitate, in qua habitabat, ad scandala submovenda ad oppidum suæ diœcesis jussu Principis sæcularis translata fuerit sub

sub præcepto illinc non discedendi, quamdiu secus ordinatum non esset: Item posito quòd post quartum habitationis mensem coram Parocho d. oppidi cum viro incola ejusdem civitatis matrimonium contraxerit: Item posito decreto Concilij Tridentini *cap.*1. *sess.*24. *de refor. matrim.* Quæsitum est an ejusmodi matrimonium sit validum, nec ne.

20 Maxima est dissensio inter DD. qualis habitatio requiratur ad hoc, ut quis dici possit alicujus
21 Ecclesiæ Parochianus. Quidam enim putant requiri translationem domicilij, nec satis esse qualemcunque habitationem, nisi adsit animus perpetuò habitandi, sine quo domicilium non acquiritur, l. *Ejusquit*, §. *penult. ff. ad municipal.* cum alijs, quæ adducentur in quæstione seq. *nu.*44. Cujus sententiæ fuit glos. in c. *Is qui*, in figuratione casus, *de sepult. in* 6. ubi ait, ex sola mora facta in loco non censeri aliquem parochianum illius loci, cùm oporteat ut animo sit perpetuæ moræ, & Jo. Andr. *ibid. in princ. vers. Et faciunt hæc ad quæstionem*, ubi propterea infert, eum, qui propter bellum, aut pestem fugit ad civitatem, ubi manet cum familia, non fieri illius parochianum, quia non mutavit domicilium, cùm non habuerit animum ibi perpetuò manendi, nec durante metu dici potest habuisse animum mutandi domicilium, & sequuntur ibi Gemin. & Franc. idque pluribus comprobat Abb. in c. *In nostra, n.*10. *de sepult.* ubi alios adducit.

Quorum opinio si vera esset, nullum esset matrimonium ab hac muliere contractum, quia non habuit animum perpetuò habitandi in dicto oppido, sed ibi fuit jussu Principis moratura usque ad ipsius Principis beneplacitum; ideoque Sacerdos, qui matrimonio interfuit, illius Parochus non fuisset, ut requiritur decreto *d. cap.*1. *sess.*24. *de reform. matrim.*

23 Quidam verò putant ad jus parochiæ acquirendum sufficere habitationem, dummodo tamen illa sit annalis, aut pro majori anni parte.
24 Cui opinioni videtur adhærere Iunoc. in c. *Omnis utriusque, n.*6. *de pœnit. & remiss.* ubi ait scholares, & incolas annales, & mercenarios debere confiteri Sacerdori parochiæ, quam incolunt per annum, & ab eo posse absolvi per tex. in c. *Questi*, 16. in illis verbis, & ubi per totum anni circulum Missas audiunt. Et quamvis postea referat opinionem illorum, qui dicunt idem esse, si ad minus tempus incolant vel domos, vel dominos; tamen cùm hoc secundo loco utatur illis verbis, *alij dicunt*; nō secunda, sed prima censetur ejus opinio, ut declarat Jas. in l. *Si idem, cum eodem*, §. *fin. nu.*3. *ff. de jurisd. omn. judic.* & Dec. in c. 1. *ad finem, de constit.* cùm præsertim post secundam opinionem Innocentius adjiciat. In omnibus tamen præmissis turius est, ut viatores, & alij semper à proprio Sacerdote specialem licentiam habeant, & Innocentij verba transcribunt *ibid.* Butr. Anchar. & alij.

Quæ secunda opinio, sicut & prior innititur præcipuè dictæ decretali, *Is qui, de sepult, in* 6. ibi, Is qui ad villam se transfert recreationis causâ, vel ut ruralia exerceat, si non electâ sepulturâ decedat, non in Ecclesia dictæ villæ, sed in sua Parochiali sepeliri debet. Qui tamen textus non dicit ad jus Parochiæ acquirendum requiri domicilium, vel habitationem annalem; sed tantùm diffinit non esse satis ut quis se aliò transferat ob aliquam brevem causam.

25 Et secundùm hanc sententiam eodem modo hæc mulier nullo modo contraxisset, quia ante matrimonium in dicto oppido non habitaverat, nisi per quatuor menses, & Rota *in novis. decis.* 656. *vol.*1. resolvit in suo casu matrimonium contractum coram Parocho rurali fuisse nullum, quia probatum non fuit contrahentes solere esse ruri in majori anni parte, nec pro dimidia, sed tantùm per tres, aut quatuor menses.

26 Alij autem distinguentes, censent habitationem saltem pro majori anni parte efficere aliquem Parochianum ejus Ecclesiæ, ubi habitat, quoad Sacramenta necessaria dnutaxat, veluti confessionis, & communionis, semel in anno. Secus verò quoad Sacramenta voluntaria, veluti ordinis, & matrimonij. Atque ita distinguit Abbas in cap. *Nullus, n.*4. *suprà eod:* Sylvest. *in ver: Domicilium, n.*2. Tabien, *eod: ver: ad fin.*: & est ex mente Host. *in Summa hoc tit.* §. 7. *in fine*, & secundùm hanc sententiam similiter nullum esset matrimonium, de quo agitur.

27 At verò alij tenent ex sola habitatione quem effici parochianum alicujus ecclesiæ dūmodo non sit ibi recreationis gratiâ, vel ad ruralia exercenda, aut ex alia brevi causa statim reversurus ad primam Parochiam, juxta d.c. *Is qui, de sepult: in* 6.

28 Atque hæc sententia fuit originaliter Feder. Sen. *in cons.* 254. *incip: Quæstio subsequens*, ubi respondit ad jus Parochiale esse attendendam præsentem habitationem, non domicilium; ideoque in eodem anno quem effici posse Parochianum plurium Ecclesiarum, cùm non requiratur ut habeat animum perpetuò habitandi. Unde concludit, eum, qui propter bellum, vel pestem fugit de
29 parochia in parochiam, & eò se transtulit animo redeundi ad primam bello cessante, censeri parochianum secundæ: & dicit esse de hoc casum in
30 hac decretali. Quod verissimum puto, quia cùm habitatores illi, qui prius elegerant mansionem in Regno Hierosolymitano propter occupationem terræ Sanctæ, se transtulerint ad habitandum in civitate Aconen. utique cessante prædictâ occupatione, & sic causa translationis verisimiliter redijssent ad primam mansionem. Unde non habebant animum perpetuò habitandi in Aconensi civitate, sed durante impedimento duntaxat. Et tamē textus decidit eos posse spiritualia recipere ab Episcopo Aconensi, & ibi teneri decimas personales persolvere. Atque ita Federici sententiam commendat, & sequitur Abb. in cap. *Extirpanda*, §. *Qui verò, num:*11. *de præbend.* & latè defendit Anchar. in cap. *De uxore, num.*7. *de sepult.* & Abb. sibi contrarius in cap. *Omnis utriusque, nu.*
23 *de pœnitent. & remiss.* relatis aliorum sententijs.
31 (Illa opinio, inquit mihi plus placet, & est magis communis, quòd ille dicatur proprius Sacerdos, in cujus parochia quis habitat de præsenti, nec possunt commodè adire proprium Sacerdotem.

Ad hæc cùm de jure communi ex Clem. 2. *de privil.* Religiosi, qui clericis, aut laicis Sacramenta Unctionis extremæ, vel Eucharistiæ administrare, & matrimonia solemnizare audent, non habitâ super his Parochialis Presbyteri licentiâ speciali, excommunicationis sententiam incurrant: glos. *in verb. Presbyteri Parochialis*, (Per hoc, inquit,

tinquit, quoad scholares, & mercenarios, & his similes, intellige presbyterum, in cujus parochia habitant: glossa ergo etiam ad effectum matrimonij censet illum esse proprium parochum, in cujus parochia quis habet habitationem. Quam glossam dicit esse notandam Cardin n. 8. subdens: (Dic quòd statim cùm quis vadit ad habitandum in certa parochia, intelligitur ibi fieri parochianus, nisi accesserit causa recreationis, aut ob aliâ causam temporalem statim reversurus ad propriam parochiam,) & sequitur Vitalin. n. 29. ubi ait: (Proprius Curatus omnium suorum Parochianorum dicitur, etiamsi ad tempus habitet in parochia illa, ut sunt scholares, familiares, mercenarii, & hujusmodi similes personæ: pro tunc enim non sunt actu parochiani alterius parochiæ.

Quæ opinio sicuti est magis communis, ita est verior, ut patet ex alleg. per Anchar. in d. c. *De uxore, n. 7. de sepultur.* & summam habet æquitatem in casu præsenti: nam cùm hæc mulier jussu principis relegata fuerit in d. oppido, nec possit absque præcepti violatione, & incursu pœnæ ad primam parochiam redire; iniquum esset ut non posset accipere ecclesiastica Sacramenta à paro-
32 cho loci, in quo habitat. Ideoque etiam auctores contrariæ sententiæ censent propter periculum, aut necessitatem posse aliquem recipere Sacramenta in loco habitationis, ut tradit Abb. in d. c. *In nostra, n. 11. de sepultur.* his verbis: Ego dicerem quòd propria sola habitatio non facit quem esse parochianum istius Ecclesiæ: Unde ex quo habet animum redeundi ad domum suam, illa ecclesia domicilii est propriè parochialis istius; sed propter necessitatem poterit iste in loco habitationis, vel ubi est peregrinus recipere Sacramenta, ita quòd hæc ecclesia habitationis non sit propriè parochialis istius, sed in defectum propter necessitatem succedit loco parochi quoad administrationem Sacramentorum, & infra. Ex quo infero, quòd si de loco habitationis non potest commodè ire ad ecclesiam domicilii pro Sacramentis, debet hic capere, & non in ecclesia domicilii, & sequitur Navarr. in c. *Placuit, de pœnit. dist. 6. n. 92. & 101.* Ob quam necessitatem sicut qui belli, aut pestis causâ aliò commigrant, possunt Sacramenta percipere à parocho habitationis secundùm communem Canonistarum sententiam in cap. *Omnis utriusque, de pœnit. & remiss.* ita est æquum, ut possit recipere hæc mulier, quæ vi, atque imperio principis extra locum domicilii commoratur: non minus enim impeditur ad primam parochiam redire, quàm si pestis, aut belli causâ inde aufugisset.

Neque enim constituenda est differentia inter
33 Sacramentum Pœnitentiæ, & Matrimonii, cùm sæpè non minor sit necessitas nubendi, quàm cõfitendi, ut contingit in his, qui continere non possunt; nam melius est ijs nubere, quam uri, ut 1. *ad Corinth. 7.* Ideoque communiter is dicitur esse proprius parochus ad conjungendos aliquos in matrimonium, qui in cap. *Omnis utriusque*, appellatur proprius Sacerdos ad confessiones audiendas, ut constat ex d. Clem. *Religiosi, in ver. Parochialis Presbyteri*, & ibi notatur de privileg.

Non obstat quòd hæc mulier non habuerit ani-
34 mum in d. oppido perpetuò morandi. Quoniam satis est, ut habuerit animum morandi quamdiu necessitas, & jussus Principis durarent: nam & hi, qui pestis, aut belli causâ aliò divertunt, non habent animum illic manendi, nisi quoad duraverit necessitas: & tamen contrahunt jus parochiæ ad effectum recipiendi ecclesiastica Sacramenta. Ad hoc enim, ut dictum est, jura non considerant domicilium, sed simplicem habitationem, & satis est, ut causa submovendi scandala, ob quam Princeps jussit mulierem aliò transferri, non fuerit talis, ut potuerit probabiliter incontinenti cessare. Pro quo est doctrina Anchar. in d. c. *Is qui, de sepulc.* ubi sequitur opinionem Feder. de Senis, quando bellum esset verisimiliter duraturum. Secus si per transitum alicujus exercitûs transeuntis hostiliter per comitatum quis contulisset se ad civitatem: tunc enim, inquit, est verior opinio Jo. Andr. nam primo casu venit animo commorandi; secundo non. In solo autem Ordinis Sacramento speciale est, ut verum domicilium requiratur, ut pater in cap. *Cum nullus, de tempor. ord. n. in 6.* ponderando illa verba: Superior intelligitur hoc casu, & rationem specialitatis adducit Host. *in Summa hoc tit. §. 7. in fine.*

35 Sed etsi ad hoc domicilium requireretur, fortè tamen non deesset hoc casu per textum singularem in l. *Filij, ff. Ad municipal.* in illis verbis: (relegatus in eo loco, in quem relegatus est, interim necessarium domicilium habet,) & concordat text. in l. *Ejus qui, § fin. eod. tit.*

36 Ultimò quidquid sit de his, sententiam Feder. de Sen. sæpius sequuta est S. Congregatio Concilii in casibus contingentibus.

Et in specie cùm olim juvenis nobilis, & meretrix Senensis cuperent invicem matrimonio copulari, & dubitarent ne si matrimonium in civitate Senarum contraherent adhibendo Concilij Trid. solemnitates, juvenis parentes impedimento essent, Romam accesserunt, ibiq; aliquantisper commorati, coram parocho & testibus S. Anastasiæ, in cujus parochia tunc habitabant, matrimonium per verba de præsenti contraxerunt. Et cùm de ejus validitate dubitaretur, S. Congregatio censuit matrimonium esse validum eâ ratione, quia is est proprius parochus, in cujus parochia habitabant contrahentes tempore contractûs, glos. in Clem. 1. *de privil. ver. Parochialis*, Abb. in c. *Omnis utriusque sexus, de pœnit. & remiss.* ubi de communi testatur, & aliàs generaliter consulta, An proprius parochus quis dicatur, in cujus parochia contrahentes habitant tempore, quo matrimonium contrahitur: respondit ita dici.

37 Atque ad exemplum decisionis editæ in d. civitate Senensi, aliàs censuit valerem atrimonium Scholaris, qui Patavij, quinq; vel sex menses moratus timens impedimentum à parentibus, ibi duxit mulierem plebeiam coram parocho loci,
38 & testibus. Idemq; respondit de matrimonio alterius, qui ob eandem causam se in Angliam contulit, & ibi aliquantisper moratus, coram parocho habitationis, cum meretrice contraxit matrimo-
39 nium. Quinimò cùm vir, & mulier Trajectenses timentes impedimentum à parentibus, ad vicinam urbem Aquisgranam se contulissent, & ibi aliquandiu morati matrimonium contraxissent: S. Congregatio consulta super validitate censuit exprimendum tempus, quo contrahentes Aquisgranæ manserunt. Quod si fuerit saltem unius mensis, dandam esse decisionem pro validitate, aliàs de novo referendum in Congregatione.

Ex

Ex quibus non videtur dubitandum quominus validum sit præsens matrimonium contractum coram parocho habitationis post quartum habitationis mensem. Et in hanc sententiam S. Congregatio respondit.

40 Ulterius QUÆRO, An incolæ regni Hierosolymitani, de quibus hic, eo ipso quòd post occupationem Terræ Sanctæ se contulerunt ad habitandum in civitate Aconensi, censeantur in ea domicilium contraxisse; adeo ut tam Episcopus, quàm Dominus temporalis possint immediatè jurisdictionem in eos vendicare. An verò ad transferendum domicilium tempus aliquod à jure sit præfinitum.

41 De jure civili ad constituendum domicilium videtur requiri tempus decem annorum per tex. in l. 2. C. *de incol. lib* 10. ubi dicitur: Nec ipsi, qui studiorum causâ in aliquo loco morantur, domicilium ibi habere creduntur, nisi decem annis transactis eo loco sedes sibi constituerint. Et ita videtur tenere glos. *ibi in ver. Constituerint*, ubi quærit, quid de alio, qui stat per decem annos non studij causâ. Et respondet eodem modo præsumi domicilium animo constitutum, secusti mi-
42 nori tempore, & Bart. *in cons. 111. Factum tale est, in fine, lib. 2.* dicit simplicem habitatorem non censeri in loco domicilium constituere, nisi per decennium habitaverit. Et apertius hoc tenet Hostiens. *hic n. 5.* dicens non censeri incolam, nisi qui in loco moratus fuit per decennium, per illum textum, & arg. cap. *Apostolicæ, circa princ. infrà eod.* licet subdat illam legem de facto non servari, & sequitur totidem verbis Jo. Andr. *n. 3. vers. Nam nec secundum leges.*

44 Sed omnino dicendum est, nec secundum leges, nec secundùm Canones ullum tempus esse absolutè necessarium ad domicilium contrahendum. Ad hoc enim præcisè necessarius est animus perpetuò habitandi, sine quo domicilium non constituitur, l. *Non utique*, & l. *Domicilium*, & l. *Ejus qui, la secunda, §. penul. ff. ad municip.* l. 2. & l. *Cives, C. de incol. lib.* 10. & notatur in l. 1. *C. de muner. & honor. eod. lib.* Host. *in Summa de Paroch. §. penultr. ante fin.* Jo. Andr. in c. *Is qui, in princ. vers. Et fecerunt hæc ad quæstionem, de sepult. lib. 6* cum aliis allegatis in præcedenti quæst. *num.* 21. & Abb. *hic n. 8. vers. Nam Ad Constitutionem dom civij*, qui tamen dum allegat l. *Si quis instructus, ff. ad municip.* debuit allegare l. *Ejus qui, la secunda, §. Celsus*, aliàs § *Si quis in-*
45 *structus.* Et propterea impubes, qui diu penes nutricem, vel tutorem stetit, non dicitur eò domicilium transtulisse, cùm in ea ætate careat animo, & intellectu ad domicilii mutationê requisito, ut consuluit Feder. de Sen *cons. 283. Quidam puer. per totum*, & consentit Bald. *cons. 334. Factum tale est, magister. circa med. vers. Et ex hoc apparet, lib. 4.*

46 Sed quia de animo, cùm sit quid intellectuale, per se constare non potest; propterea dicit lex ad acquisitionem domicilii nudam voluntatem non sufficere, sed requiri etiam factum quasi animi indicem, ut d. l. *Domicilium, ff. ad municip.* & notat Feder. de Sen. *d. cons. 253. n. 2.* & Bald. *cons. 311. Quæstio super qua, n. 3.* quod est Petri de Abbatiis Pisani *cum duobus sequentib. lib. 4.* Animus enim
47 ex facto, & conjecturis deprehenditur, cap. 2. *De renunc. lib. 6.* l. *Dolum, D. de dolo*, Abb. *hic n. 8.* Quapropter ut dicunt Hostiens. & Joan. Andr. si in
48 loco relicto quis omnia vendidit, & secum quid-

quid habere potuit, asportavit, & in alio loco domum, & possessiones emit, satis probabiliter censetur primum reliquisse, & secundum domicilium elegisse, & probatur in l. *Cives, C. de incol. lib.* 10. ubi dicitur: In eodem loco singulos habere domicilium non ambigitur, ubi quis larem, rerumque ac fortunarum suarum summam constituit; unde rurtius non sit discessurus, si nihil a-
49 vocet. Itaque, ut Bald. inquit *d. cons. 334. circa medium*, lares assidua conversatio, & major pars bonorum domicilium demonstrant, l. 2. C. *Vbi Senat. vel Clariss.* & d. l. *Cives.* Unde etiam minori spatio decem annorum quem sibi constituere domicilium, quando concurrunt alia indicia, puta, si transtulerit familiam, supellectilem, & majorem partem fortunarum suarum, firmat idem Bald. *cons. 393. in princ. lib 1.* Angel. *cons. 27. Quidam victor, n. 2. vers. Solaenim.* Idque multò magis, si clarè appareat quem elegisse domicilium, ut quia hoc expressit, vel quia est effectus civis loci, vel per alium modum, ut per Bald. *loco proximè cit.*
50 Porrò inter alias conjecturas translationis præcipua est habitatio decennalis. Nam eo ipso quòd quis per decennium in loco habitavit, præsumitur in dubio habuisse animum ibi domicilium constituendi, Bart. in l. *Cornelia, §. Si demum, ff. de injur.* Bald. *d. cons. 311. in princ.* & latius *in 3. cons.* ibi *inserto n. 5. vers. Sed modò videamus*, Abb. *cons.*
51 100. *in princ. lib. 2.* Nam absens per decennium præsumitur habuisse animum non revertendi, ut plenè per Alexand. *cons. 91. Repetitus, n. 8. lib. 7.*

52 Non obstat tex. in d. l. 2. C. *de incol. lib.* 10. quia secundùm Abbatem *hic n. 8.* illa lex loquitur in scholaribus. Et sic loquitur in eo casu, in quo ex conjectura apertissima liquet quem non habere animum constituendi domicilium. Scholares enim non veniunt ad locum animo ibi perpetuò permanendi, sed studendi. Et propterea ad eliciendam præsumptionem animi domicilium constituendi, lex præfinivit illud spatium decem annorum. Nam ad hoc majus, vel minus tempus requiritur, secundùm quod conjecturæ urgent. Et scholaris studio absoluto præsumitur habuisse animum recedendi, ut per Alexandrum *cons. 216. num. 14. & 15. lib. 16.* ubi idem dicit in mercatore.

53 Idemque in lectore publico conducto cum salario, qui non præsumitur habuisse animum constituendi domicilium, plenè consuluit Abb. *dict. cons. 100. Videtur primò per totum, lib. 2.* in his igitur decennium requiritur ad eliciendam contrariam animi præsumptionem, ut *in d. l. 2.* At hæc ratio cessat in eo, qui ex toto primum domicilium dereliquit, & cum omnibus rebus suis aliò se transtulit. Et propterea textus *in d. l. 2.* postea-quam dixit ante decennium transactum scholares non censeri in loco domicilium habere, immediatè subnectit: Sed si alijs rationibus domicilium in civitate Laodicæorum habere probatus fueris, &c.

54 Itaque qui ad alium locum cum familia, & fortunis suis se transtulit, aut ibi emit possessiones, & præsumitur immediatè habuisse animum illic do-
55 micilium constituendi; aut non emit possessiones, sed stat sic in suspenso; & tunc dicam tempus arbitrarium, prout concludunt Host. Joan. Andr. & Abb. *ubi suprà.* Unde si talis declararet animum suum, id est, se velle ibi domicilium habere, illicò

sine